

**Dr Slađana Aras Kramar,\***  
Vanredni profesor Pravnog fakulteta,  
Univerzitet u Zagrebu, Republika Hrvatska

ОРИГИНАЛНИ НАУЧНИ РАД  
10.5937/zrpfno-26804

UDK: 341.231.14-053.2(497.5)  
347.61/.64 (497.5)  
Раd примљен: 28.05.2020.  
Раd прихваћен: 30.07.2020.

## **OVRHA RADI PREDAJE DJETETA I OSTVARIVANJA OSOBNIH ODNOSA S DJETETOM U SVJETLU HRVATSKIH I EUROPSKIH NOVINA**

**Sažetak:** Rad sadrži analizu i raspravu o novinama koje su hrvatskim Obiteljskim zakonom iz 2015. unesene u ovršni postupak radi predaje djeteta i ostvarivanja osobnih odnosa s djetetom, uzimajući u obzir procesnopravni subjektivitet i položaj djeteta, posebice njegovo pravo na izražavanje mišljenja i utjecaj na tijek ovršnog postupka, kao i značenje metoda stručnog rada centra za socijalnu skrb i obiteljske medijacije na taj postupak. Tomu slijedi rasprava i evaluacija novih rješenja Briselske uredbe II ter na području priznavanja i ovrhe odluka u predmetima roditeljske odgovornosti s prekograničnim elementom u svjetlu procesnih prava djeteta, potrebe za postizanjem učinkovitosti ovršnih postupaka, kao i okolnosti značajnog rizika za dijete koje mogu utjecati na ovrhu odluka u predmetima roditeljske odgovornosti donesene u drugoj državi članici EU. U zaključnom dijelu rada, autor iznosi sumarnu sintezu glavnih rezultata istraživanja, kao i određene preporuke de lege ferenda.

**Ključne riječi:** ovrha, predaja djeteta, ostvarivanje osobnih odnosa, dijete, roditelj, postupak, hrvatsko pravo, BU II bis, BU II ter.

---

\* saras@pravo.hr

## 1. Uvod

Ovršni postupci radi predaje djeteta i ostvarivanja susreta i druženja roditelja s djetetom, onako kako u bili postavljeni Zakonom o braku i porodičnim odnosima iz 1978,<sup>1</sup> posebice nakon njegove izmjene i dopune iz 1989,<sup>2</sup> nisu se u bitnome mijenjali sve do 2014.<sup>3</sup> Te je godine bio stupio na snagu te se počeo primjenjivati Obiteljski zakon,<sup>4</sup> treći (istoimeni) Zakon donesen nakon osamostaljenja Republike Hrvatske. Njegova rješenja preuzeta su i u četvrti Obiteljski zakon iz 2015, koji ni kvalitativno ni kvantitativno značajno ne odstupa od svog prethodnika (v. Vlada Republike Hrvatske, 2015: 181–183).<sup>5</sup>

Obilježja su hrvatske obiteljskopravne reforme u ovom području, u prvom redu, u posebnom propisivanju ovršnih postupaka radi ostvarivanja osobnih odnosa s djetetom u odnosu na ovršni postupak radi predaje djeteta. Od ZBPO-a je vrijedilo rješenje prema kojemu su se na ovršni postupak radi ostvarivanja susreta i druženja roditelja s djetetom primjenjivale odredbe ovršnog postupka radi predaje djeteta, uključujući, dakle, i sve karakteristike te načela toga postupka, među ostalim, prisilno oduzimanje i predaja djeteta kao sredstvo ovrhe.<sup>6</sup> Izmjene se očituju i u terminologiji. Od „susreta i druženja“, hrvatski zakonodavac je optirao za pojam „ostvarivanja osobnih odnosa“ (v. Vlada Republike Hrvatske, 2015: 205). Uz nomotehničke i terminološke izmjene, novine u ovršnom postupku radi ostvarivanja osobnih odnosa s djetetom očituju se u obvezi održavanja ročišta prije donošenja rješenja o ovrsi, saslušavanja djeteta i drugih stranaka u postupku, upućivanju djeteta na stručni razgovor i/ili stranaka postupka na

1 Zakon o braku i porodičnim odnosima iz 1978, *Narodne novine SRH*, 11/78, 27/78 – ispravak, 45/89, 51/89 – pročišćen tekst, 59/90; u daljnjem tekstu: ZBPO.

2 V. čl. 32–39 Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o braku i porodičnim odnosima iz 1989, *Narodne novine SRH*, 45/89.

3 O uređenju ovršnih postupaka prema (starom) Obiteljskom zakonu iz 2003. (*Narodne novine RH*, 116/03, 17/04, 136/04, 107/07, 57/11, 61/11, 25/13, 5/15; u daljnjem tekstu: ObZ 03) v. više u: Dika, 2003.

4 Obiteljski zakon iz 2014, *Narodne novine RH*, 75/14, 83/14, 5/15; u daljnjem tekstu: ObZ 14.

5 12. siječnja 2015. Ustavni sud Republike Hrvatske bio je donio Rješenje o pokretanju postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom ObZ-a 14 (broj: U-I-3101/2014 i dr.; *Narodne novine RH*, 5/15). Tim je Rješenjem Sud bio odredio privremenu „suspenziju“ ObZ-a 14, na način da je do donošenja konačne odluke u postupku ustavne kontrole bio privremeno obustavio izvršenje svih pojedinačnih akata i radnji koje se poduzimaju na temelju ObZ-a 14, te odredio primjenu (starog) ObZ-a 03. U kontekstu Rješenja USRH-a i privremene obustave primjene odredaba ObZ-a 14, nadležno je ministarstvo u veljači i travnju 2015. objavilo Nacrte prijedloga (četvrtog) Obiteljskog zakona. Obiteljski zakona je donesen 18. rujna 2015. (*Narodne novine RH*, 103/15, 98/19, 47/20 – v. čl. 35 Zakona o Centru za posebno skrbništvo; u daljnjem tekstu: ObZ 15). ObZ 15 stupio je na snagu 1. studenog 2015. (čl. 562 ObZ 15).

6 V. čl. 393, u vezi s čl. 387 ZBPO-a (pročišćen tekst).

obiteljsku medijaciju, posebnim razlozima odgode ovrhe, kao i značenju protivljenja djeteta ostvarivanju osobnih odnosa na njihovo prisilno ostvarivanje u ovršnom postupku.

Novim ObZ-om 15 redefiniran je i ovršni postupak radi predaje djeteta, posebice propisivanjem suradnje suda, centra za socijalnu skrb i policije, odnosno policijskog službenika za mladež u provođenju ove ovrhe prisilnim oduzimanjem i predajom djeteta. Tomu treba pridodati i mogućnost suda da prije određivanja sredstva ovrhe sasluša osobu protiv koje se provodi ovrha, kao i mogućnost upućivanja djeteta na stručni razgovor, uzimajući u obzir okolnosti slučaja tijekom ovoga ovršnog postupka.

Razloge hrvatske obiteljskopravne reforme u području prisilnog ostvarivanja predaje djeteta te prava na osobne odnose u ovršnom postupku treba tražiti u međunarodnim i europskim standardima. Kao uzor, u ovom području se ističu Preporuka VE (91) 9 o hitnim mjerama u obiteljskim stvarima (1991) i njezina načela, kao i Vodič za uspješnu primjenu Haške konvencije od 25. listopada 1980. o građanskopravnim aspektima međunarodne otmice djece (v. Vlada Republike Hrvatske, 2015: 180, 184; Rešetar, 2014: 121–122). Tu svakako treba istaknuti i Konvenciju UN o pravima djeteta (1989),<sup>7</sup> (Europsku) Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (1950),<sup>8</sup> Europsku konvenciju o ostvarivanju dječjih prava (1996)<sup>9</sup>, te Konvenciju o kontaktima s djecom (2003).<sup>10</sup> Također, uvažavajući okolnost da je Hrvatska država članica Europske unije (u daljnjem tekstu: EU), popisu treba pridodati i Povelju o temeljnim pravima EU<sup>11</sup>, te Uredbu Vijeća (EZ) br. 2201/2003 od 27. studenog 2003. o nadležnosti i priznavanju i ovrsi odluka u bračnim predmetima i predmetima roditeljske odgovornosti, kojom se ukida Uredba (EZ) br. 1347/2000.<sup>12</sup>

Na rezultate hrvatske obiteljskopravne reforme, uz istaknute međunarodne i europske izvore, utjecali su i problemi u praksi ovršnih postupaka radi predaje

---

7 Konvencija Ujedinjenih naroda o pravima djeteta iz 1989, *Službeni list SFRJ*, 15/90; *Narodne novine RH – Međunarodni ugovori*, 12/93; u daljnjem tekstu: KPD.

8 Zakon o potvrđivanju (Europske) Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda iz 1950, *Narodne novine RH – Međunarodni ugovori*, 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10.

9 Zakon o potvrđivanju Europske konvencije o ostvarivanju dječjih prava iz 1996, *Narodne novine RH – Međunarodni ugovori*, 1/10, 3/10.

10 Zakon o potvrđivanju Konvencije o kontaktima s djecom iz 2003, *Narodne novine RH – Međunarodni ugovori*, 7/09.

11 Charter of Fundamental Rights of the European Union, *Official Journal of the EU* 2012, C 326; u daljnjem tekstu: PTP EU.

12 Uredba Vijeća (EZ) br. 2201/2003 od 27. studenog 2003. o nadležnosti i priznavanju i ovrsi odluka u bračnim predmetima i predmetima roditeljske odgovornosti, kojom se ukida Uredba (EZ) br. 1347/2000, *Službeni list EU* 2003, L 338; u daljnjem tekstu: BU II bis.

djeteta i ostvarivanja susreta i druženja roditelja s djetetom (u terminologiji (starog) ObZ-a 03), a koji se mogu podvesti pod zajednički nazivnik, i to neučinkovitost ovrhe. Na neučinkovitost ovršnih postupaka radi predaje djeteta, te onih radi ostvarivanja susreta i druženja roditelja s djetetom ukazivala su pojedina empirijska istraživanja provedena u vrijeme dok se primjenjivao ObZ 03 (v. Rešetar, 2008: 307–324; Žagar, 2013: 83–97; Stokić, 2013: 11–12).

U novije vrijeme, na razini EU i njezinih država članica, bilježe se, također, značajnije izmjene sustava priznavanja i ovrhe (izvršenja) odluka u predmetima roditeljske odgovornosti. BU II *bis* bila je predmet druge revizije, a što je rezultiralo donošenjem nove Uredbe Vijeća (EU) 2019/1111 od 25. lipnja 2019. o nadležnosti, priznavanju i ovrši odluka u bračnim predmetima i predmetima roditeljske odgovornosti, te o međunarodnoj otmici djece (preinaka).<sup>13</sup> BU II *ter*, u načelu, počet će se primjenjivati 1. kolovoza 2022. godine.<sup>14</sup> Obilježje je cijele revizije Briselskog II sustava u jačanju procesnog prava djeteta na izražavanje mišljenja, te zaštiti najboljeg interesa djeteta. Navedeno je našlo svoj odraz i u prepoznavanju razloga za privremenu odgodu ovrhe, pa i odbijanje ovrhe odluke o roditeljskoj odgovornosti donesene u drugoj državi članici. Tomu treba pridodati i učinkovitost ovrhe kao cilj koji se, među ostalim, nastojao postići širenjem sustava tzv. direktne ovrhe na sve odluke o roditeljskoj odgovornosti.

Rad sadrži analizu i raspravu o novinama koje su ObZ-om 15 unesene u ovršni postupak radi predaje djeteta, i onaj o ostvarivanju osobnih odnosa s djetetom, uzimajući u obzir procesnopravni subjektivitet i položaj djeteta, posebice njegovo pravo na izražavanje mišljenja i utjecaj na tijek ovršnog postupka, kao i značenje metoda stručnog rada centra za socijalnu skrb i obiteljske medijacije na taj postupak (v. *infra ad* 2). Tomu slijedi rasprava i evaluacija novih rješenja BU-a II *ter* na području priznavanja i ovrhe odluka u predmetima roditeljske odgovornosti u svjetlu procesnih prava djeteta, potrebe za postizanjem učinkovitosti ovršnih postupaka, kao i okolnosti značajnog rizika za dijete koje mogu utjecati na ovrhu odluka u predmetima roditeljske odgovornosti donesene u drugoj državi članici EU-a (v. *infra ad* 3). U zaključnom dijelu rada, autor iznosi sumarnu sintezu glavnih rezultata istraživanja, kao i određene preporuke *de lege ferenda* (v. *infra ad* 4).

13 Uredba Vijeća (EU) 2019/1111 od 25. lipnja 2019. o nadležnosti, priznavanju i ovrši odluka u bračnim predmetima i predmetima roditeljske odgovornosti, te o međunarodnoj otmici djece (preinaka); *Službeni list EU 2019*, L 178; u daljnjem tekstu: BU II *ter*.

14 Čl. 105 BU-a II *ter*.

## **2. Ovrha radi predaje djeteta i ostvarivanja osobnih odnosa s djetetom u hrvatskom pravu**

### **2.1. Ovrha radi predaje djeteta**

#### **2.1.1. Stranke postupka**

Važnu novinu u propisivanju postupka ovrhe radi predaje djeteta predstavlja odredba čl. 513, st. 3 ObZ-a 15, prema kojoj je izrijekom priznat procesnopravni subjektivitet djeteta. Stranke u postupku ovrhe radi predaje djeteta su dijete, roditelji, druga osoba s kojom će, odnosno kod koje će dijete na temelju odluke suda stanovati i centar za socijalnu skrb (čl. 513, st. 3 ObZ 15). To je i u skladu s načelnom odredbom ObZ-a 15, kojom je djetetu priznat položaj stranke u svim postupcima pred sudom u kojima se odlučuje o njegovim pravima i interesima (čl. 358 ObZ 15).

Različito od ovrhe radi ostvarivanja osobnih odnosa s djetetom,<sup>15</sup> kod ovrhe radi predaje djeteta, ObZ 15 propisuje da prijedlog za ovrhu može podnijeti roditelj, odnosno druga osoba s kojom će, odnosno kod koje će dijete na temelju odluke suda stanovati, kao i centar za socijalnu skrb na temelju odluke suda o mjerama za zaštitu osobnih prava i dobrobiti djeteta (čl. 513, st. 4. i 5 ObZ 15). Iako su djeca od isključivog predmeta ovrhe dobila i procesnopravni subjektivitet ObZ-om 15, otvoreno je pitanje mogu li ga ona i kako ostvarivati samostalno i neovisno od roditelja kao zakonskog zastupnika. To je pitanje posebice naglašeno ako se uzme u obzir i okolnost da u odredbama o ovrsi radi predaje djeteta nije izrijekom propisano pitanje imenovanja posebnog skrbnika, u slučaju postojanja sukoba interesa između djeteta i roditelja, kao što je to slučaj s ovrhom radi ostvarivanja osobnih odnosa s djetetom (v. čl. 521, st. 3. i 4 ObZ 15). Treba istaknuti da je jedna od vrijednosti novog obiteljskoprocenog zakonodavstva u osnivanju ustanove, Centra za posebno skrbništvo, čiji zaposlenici, pravnici s pravosudnim ispitom, zastupaju djecu i odrasle osobe s invaliditetom u sudskim postupcima, kao i utvrđuju, te prenose mišljenje djeteta sudu.

Uzme li se u obzir da se djetetu izrijekom priznaje položaj stranke, kao i okolnost da dijete kao stranka može od suda zahtijevati da mu prizna postupovnu sposobnost s procesnopravnim učinkom u konkretnom sudskom postupku,<sup>16</sup> treba uzeti da bi dijete bilo i procesnopravno legitimirano pokretati ovršne postupke radi svoje predaje (*arg. ex:* čl. 358, čl. 413, st. 3 ObZ 15) i u njima

<sup>15</sup> V. *infra ad* 2.2.1.

<sup>16</sup> U stvarima u kojima se odlučuje o osobnim pravima i interesima djeteta, sud će na zahtjev djeteta rješenjem dopustiti djetetu koje je navršilo četrnaest godina da iznosi činjenice, predlaže dokaze, podnosi pravne lijekove i poduzima druge radnje u tom postupku ako je sposobno shvatiti značenje i pravne posljedice tih radnji, a o čemu će prethodno zatražiti mišljenje centra za socijalnu skrb (čl. 359, st. 1 i 2 ObZ 15).

djelovati kao postupovno sposobna stranka pod pretpostavkom da mu je sud priznao tu sposobnost (*arg. ex* čl. 359 ObZ 15). Uz to, treba uzeti da bi centar za socijalnu skrb ili sud, ako je to centar propustio učiniti, mogao djetetu imenovati posebnog skrbnika i u ovršnom postupku radi njegove predaje ako bi postojao sukob interesa između djeteta i roditelja (*arg. ex*: čl. 240, st. 1, t. 2 i 8 ObZ 15). Prilikom razmatranja situacija u kojima dolazi do ovrhe radi predaje djeteta, treba uzeti u obzir i okolnost da može biti riječ o odlukama prema kojima će dijete stanovati s drugom osobom.

### **2.1.2. Stručni razgovor i odgoda ovrhe**

U ovrsi radi predaje djeteta novinu predstavlja i odredba čl. 517, st. 1 ObZ-a 15, prema kojoj sud može prije određivanja sredstva ovrhe saslušati osobu protiv koje se ovrha provodi. Navedenu odredbu treba tumačiti u sklopu intencije zakonodavca za sporazumnim rješavanjem prijepora, te dobrovoljnom predajom djeteta (v. čl. 9 ObZ 15). Uz to, sud može dijete uputiti na stručni razgovor, uzimajući u obzir sve okolnosti slučaja tijekom postupka ovrhe (čl. 517, st. 2 ObZ 15), kao i, treba uzeti, slučajeve kada se dijete starije životne dobi protivi ovrsi. U takvim slučajevima, sud može i odgoditi ovrhu, kao i u slučaju kada je u tijeku postupak radi izmjene odluke koja služi kao osnova za ovrhu, ako se time bitno ne ugrožavaju osobni i drugi važni interesi djeteta (čl. 519 ObZ 15).

Vrijednost je ObZ-a 15 u prepoznavanju prava djeteta na izražavanje mišljenja u svim postupcima u kojima se odlučuje o osobnim i imovinskim pravima i interesima (čl. 360 ObZ 15), tako i u ovršnim postupcima radi njegove predaje.<sup>17</sup> Treba, međutim, primijetiti da protivljenje djeteta ovrsi radi njegove predaje nema ono značenje koje se ObZ-om 15 pridaje protivljenju djeteta ovrsi radi ostvarivanja osobnih odnosa s roditeljem.<sup>18</sup> Kod ovrhe radi predaje djeteta roditelju, ObZ 15 ne propisuje odbijanje prijedloga za ovrhu u slučaju da dijete koje je navršilo četrnaest godina se protivi predaji roditelju s kojim, odnosno kod kojega bi trebalo stanovati prema odluci suda, i nakon razgovora sa stručnom osobom. Neovisno o tome, treba uzeti da bi (ovršni) sudac morao moći donijeti odluku kojom obustavlja ovrhu u slučaju snažnog protivljenja djeteta ovrsi radi njegove predaje, ako bi to zahtijevalo i opravdavalo načelo zaštite dobrobiti djeteta, kao temeljno načelo, kao i sve okolnosti konkretnog slučaja, i to primjenom odredaba

---

17 Pravilnikom o načinu pribavljanja mišljenja djeteta (*Narodne novine RH*, 123/15) propisuje se način pribavljanja mišljenja djeteta, kao i stručna osoba, prikladno mjesto te postupak utvrđivanja mišljenja djeteta.

18 V. *infra ad* 2.2.4.

Ovršnog zakona<sup>19</sup> koji se u ovim obiteljskim ovršnim postupcima primjenjuje na odgovarajući način (v. čl. 346 ObZ 15).<sup>20</sup>

### **2.1.3. Određena pitanja postupka**

Prema ObZ-u 15, sud će s obzirom na okolnosti slučaja odrediti ovrhu radi predaje djeteta izricanjem i provođenjem (1) novčane kazne do trideset tisuća kuna, (2) zatvorske kazne u trajanju od jednog dana do šest mjeseci, ili (3) prisilnog oduzimanja i predaje djeteta (čl. 514, st. 1 ObZ 15). Pri ocjeni koje će se sredstvo ovrhe primijeniti treba uzeti u obzir sve okolnosti slučaja te, ako se svrha ovrhe nije mogla postići jednim od već izrečenih sredstava, sud može odrediti drugo sredstvo propisano ObZ-om 15 (čl. 514, st. 1 i 3 ObZ 15).

U sklopu ObZ-a 15, donesen je Pravilnik o načinu postupanja i suradnje suca, stručnog radnika centra za socijalnu skrb i policijskog službenika za mladež prilikom prisilnog oduzimanja i predaje djeteta<sup>21</sup> kojim je preciziran način postupanja i suradnje, kao i jasno razgraničenje zadataka suda, centra za socijalnu skrb, te policije, odnosno osoba iz tih tijela koje sudjeluju u provedbi ovrhe. Cilj postupanja suda jest učinkovita provedba ovrhe radi prisilnog oduzimanja i predaje djeteta, uz ograničenje da se ovršne radnje mogu poduzimati samo ako je to u skladu s temeljnim načelom o prvenstvenoj zaštiti dobrobiti i prava djeteta.<sup>22</sup> Pritom je sud dužan radnje u postupku poduzimati žurno, u koordinaciji s ostalim tijelima i osobama u tim tijelima koja sudjeluju u provedbi ovrhe.

PPOPD-om naglasak je stavljen na koordinaciju nadležnih tijela koja sudjeluju u ovrshi radi predaje djeteta. Tu koordinaciju obavlja sud po ovršnom sucu, odnosno sudskom ovršitelju kojem je spis dodijeljen u rad, a ona podrazumijeva povezivanje tijela i osoba u tim tijelima koja sudjeluju u postupku ovrhe, usuglašavanje o vremenu i mjestu uredovanja, kao i održavanje koordinacijskog sastanka prije samog provođenja postupka radi izravne međusobne razmjene informacija bitnih za uspješnu realizaciju ovršnog postupka na kojem će se usuglasiti pojedinačne zadaće tijela i osoba koja sudjeluju u postupku, razmotriti raspoložive informaci-

---

19 Ovršni zakon iz 2012, *Narodne novine RH*, 112/12, 25/13, 93/14, 55/16, 73/17; u daljnjem tekstu: OZ.

20 Riječ je o odredbama čl. 72 OZ-a o obustavi ovrhe, prema kojima će se ovrha obustaviti, među ostalim, ako je postala nemoguća ili se iz drugih razloga ne može provesti.

21 Pravilnik o načinu postupanja i suradnje suca, stručnog radnika centra za socijalnu skrb i policijskog službenika za mladež prilikom prisilnog oduzimanja i predaje djeteta, *Narodne novine RH*, 48/16, 112/18; u daljnjem tekstu: PPOPD.

22 Čl. 4 PPOPD-a.

je o djetetovom fizičkom i psihičkom stanju, razmotriti je li potrebna nazočnost doktora medicine, odnosno ekipe hitne medicinske pomoći i sl.<sup>23</sup>

Treba istaknuti da su PPOPD-om izrijeком propisane pretpostavke primjene sredstva prisile. Ovršni sudac, odnosno sudski ovršitelj, po potrebi može naložiti i uporabu sredstava prisile od strane policije prema osobi koja ometa ovrhu radi prisilnog oduzimanja i predaje djeteta ili ugrožava dobrobit djeteta.<sup>24</sup> Pritom je za postupanja prema djetetu ovlašten policijski službenik za mladež, koji je prema mogućnosti istog spola kao dijete koje se prisilno oduzima.<sup>25</sup> Kod primjene policijskih ovlasti, policijski službenik mora uzeti u obzir dob, te fizičko i psihičko stanje osobe nad kojom primjenjuje policijske ovlasti, kao i utjecaj koji bi primjena policijskih ovlasti mogla imati na dijete radi čije predaje se provodi ovrha, odnosno utjecaj na druge osobe.<sup>26</sup>

Novinu predstavlja i ovlast suda da na teret svojih proračunskih sredstava odredi sudjelovanje stalnog sudskog vještaka iz područja psihologije i/ili psihijatrije radi zaštite dostojanstva i/ili dobrobiti djeteta, u cilju savjetodavne potpore u provedbi ovrhe, a kako bi se izbjegla uporaba sredstava prisile prema djetetu radi čije predaje se provodi ovrha.<sup>27</sup> Značajna je i savjetodavna uloga stručnih radnika centra za socijalnu skrb, kao i pružanje stručne pomoći i podrške djetetu i drugim osobama koje sudjeluju u provedbi ovrhe.<sup>28</sup>

U provedbi ovrhe radi prisilnog oduzimanja i predaje djeteta, novinu predstavlja i propisivanje načina praćenja suradnje svih tijela koja sudjeluju u toj ovrshi, izvještavanje predsjednika suda koji je provodio ovrhu o uočenim nedostacima, kao i njegova dužnost, u slučajevima učestalih nedostataka u suradnji i nemogućnosti njihovog otklanjanja, da o tome podnese izvješće ministru pravosuđa.<sup>29</sup>

## **2.2. Ovrha radi ostvarivanja osobnih odnosa s djetetom**

### **2.2.1. Stranke postupka**

Stranke ovršnog postupka radi ostvarivanja osobnih odnosa s djetetom su dijete, roditelji i druge osobe koje na temelju ovršne isprave imaju pravo na ostvarivanje osobnih odnosa s djetetom (čl. 521, st. 2 ObZ 15). Uz to, ObZ 15 propisuje da

---

23 V. čl. 5–6 PPOPD-a.

24 Čl. 11, st. 2 PPOPD-a.

25 Čl. 18, st. 1 PPOPD-a.

26 Čl. 19 PPOPD-a.

27 Čl. 11, st. 3 PPOPD-a.

28 V. čl. 13–15 PPOPD-a.

29 V. čl. 21–23 PPOPD-a.



prijedlog za ovrhu može podnijeti roditelj, odnosno druga osoba koja na temelju ovršne isprave ima pravo na ostvarivanje osobnih odnosa s djetetom, ali i dijete (čl. 521, st. 3 ObZ 15).

Otvoreno je pitanje kako tumačiti citiranu odredbu čl. 521, st. 3 ObZ-a 15. Priznaje li se njome samo procesna legitimacija, ovlaštenje za pokretanje postupka radi ostvarivanja osobnih odnosa s roditeljem, odnosno drugom osobom ili i specifična, *ad hoc* postupovna sposobnost djetetu. Stoga, ako bi dijete podnijelo prijedlog za pokretanje ovršnog postupka radi ostvarivanja osobnih odnosa s roditeljem, odnosno drugom osobom, sud bi bio dužan postupiti s tim prijedlogom kao s prijedlogom potpuno poslovno sposobne osobe. Pri razmatranju navedenog pitanja treba uzeti u obzir odredbu čl. 521, st. 4 ObZ-a 15, prema kojoj dijete u ovršnom postupku radi ostvarivanja osobnih odnosa s roditeljem, odnosno drugom osobom zastupa posebni skrbnik kojeg imenuje centar za socijalnu skrb, ako postoji sukob interesa između djeteta i roditelja, odnosno roditelja s kojim dijete stanuje. U tom slučaju, ako je djetetu imenovan posebni skrbnik, prestaju ovlaštenja roditelja na zastupanje djeteta u postupku (čl. 521, st. 4, reč. 2 ObZ 15).

Treba uzeti da se odredbom čl. 521, st. 3 ObZ-a 15 propisuje pitanje procesne legitimacije djeteta, ovlaštenja za pokretanje ovršnog postupka, a ne i specifična postupovna sposobnost djeteta za pokretanje tog postupka (usp. Aras, 2014: 51). U prilog toga shvaćanja govori i odredba čl. 359, st. 1 ObZ-a 15, prema kojoj u stvarima u kojima se odlučuje o osobnim pravima i interesima djeteta sud će na zahtjev djeteta rješenjem dopustiti djetetu koje je navršilo četrnaest godina da iznosi činjenice, predlaže dokaze, podnosi pravne lijekove i poduzima druge radnje u postupku ako je sposobno shvatiti značenje i pravne posljedice tih radnja. Dijete bi moglo poduzimati radnje u postupku s procesnopравnim učinkom, tako i u ovršnom postupku radi ostvarivanja osobnih odnosa s roditeljem, odnosno drugom osobom, ako bi mu sud dopustio da to učini na temelju svoje ocjene da je dijete u stanju shvatiti značenje i pravne posljedice tih radnja (*arg. ex* čl. 359, st. 1 ObZ 15).

### **2.2.2. Obiteljska medijacija, stručni razgovor i odgoda ovrhe**

Rezultat je hrvatske obiteljskoprocесne reforme na području ovrhe radi ostvarivanja osobnih odnosa s djetetom u normativnom odvajanju tih ovršnih postupaka od onih radi predaje djeteta. Treba uzeti u obzir različitu prirodu tih ovršnih postupaka, te okolnost da se cilj kod ovrhe radi predaje djeteta u načelu ostvaruje jednokratnom radnjom, dok kod ostvarivanja osobnih odnosa treba prisilno ostvarivati kontinuirane odnose s djetetom kroz određeno vremensko razdoblje.

Prema novim rješenjima, sud će prije donošenja rješenja o ovrsi i određivanja sredstva ovrhe radi ostvarivanja osobnih odnosa s djetetom zakazati ročište na kojemu će osobno saslušati stranke kako bi utvrdio činjenice i procijenio sve okolnosti (čl. 522, st. 1 ObZ 15). Posebice je značajno istaknuti da će sud omogućiti djetetu izražavanje mišljenja, u načelu, putem posebnog skrbnika ili druge stručne osobe (čl. 522, st. 1, čl. 360 ObZ 15). Cilj održavanja ročišta u ovršnom postupku radi ostvarivanja osobnih odnosa s djetetom je i u poticanju stranaka na sporazumno rješavanje ovih pravnih prijedora, kao i u ocjeni situacije i potrebe stručne pripreme djeteta.

Nakon što sasluša stranke, sud može na temelju ocjene okolnosti slučaja predložiti strankama da pristupe obiteljskoj medijaciji radi sporazumnog rješavanja spora (čl. 522, st. 2 ObZ 15).<sup>30</sup> Pri ocjeni hoće li predložiti strankama obiteljsku medijaciju, sud mora uzeti u obzir i okolnost je li ona već bila prethodno bezuspješno pokušana, te nužnost žurnog postupanja u ovim postupcima (čl. 522, st. 3 ObZ 15). Uz to, ako stranke prihvate obiteljsku medijaciju, sud može odlukom detaljnije precizirati ostvarivanje osobnih odnosa s djetetom za vrijeme njezina trajanja (čl. 522, st. 2 ObZ 15).

U postupku ovrhe radi ostvarivanja osobnih odnosa s djetetom, sud može s obzirom na okolnosti slučaja, među ostalim, u slučaju ocjene potrebe stručne pripreme djeteta za ostvarivanje osobnih odnosa, kao i protivljenja djeteta njihovom ostvarivanju, dijete uputiti na stručni razgovor (čl. 522, st. 2 ObZ 15, čl. 525, st. 1 ObZ 15).<sup>31</sup>

Ako stranke pristanu na obiteljsku medijaciju, kao i kod upućivanja djeteta na stručni razgovor i pripremu za ostvarivanje osobnih odnosa, sud bi trebao odgoditi ovrhu radi ostvarivanja osobnih odnosa s djetetom za trideset dana (čl. 522, st. 2, čl. 524 ObZ 15). I inače, ObZ 15 propisuje mogućnost odgode ovrhe kada je u tijeku postupak u povodu žalbe protiv prvostupanjske odluke, ili postupak radi izmjene odluke o ostvarivanju osobnih odnosa (čl. 524, st. 1 ObZ 15). U ovim slučajevima, sud bi trebao cijeniti značenje odgode ovrhe za osobne i druge važne interese djece (čl. 524, st. 2 ObZ 15).

---

30 Novina je hrvatske obiteljskoprocesne reforme i u propisivanju obiteljske medijacije kao postupka u kojem stranke nastoje sporazumno riješiti spor iz obiteljskih odnosa uz pomoć jednog ili više obiteljskih medijatora (v. čl. 331 – čl. 344 ObZ 15). Ustrojen je i *Registar obiteljskih medijatora*, dok je sam postupak detaljnije propisan Pravilnikom o obiteljskoj medijaciji (*Narodne novine RH*, 123/15, 132/15, 132/17).

31 O protivljenju djeteta v. *infra ad* 2.2.4.

### **2.2.3. Određena pitanja postupka**

Do izmjena ovršnih postupaka radi ostvarivanja osobnih odnosa s djetetom došlo je i na području sredstva ovrhe. I dok je (stari) ObZ 03 upućivao na odredbe i sredstva ovrhe koja su se koristila u ovršnom postupku radi predaje djeteta, ObZ 15 samostalno propisuje sredstva ovrhe, i to (1) novčane kazne do trideset tisuća kuna, ili (2) zatvorske kazne u trajanju od jednog dana do šest mjeseci (čl. 523, st. 1 ObZ 15). Treba primijetiti da u novom ovršnopravnom uređenju ostvarivanja osobnih odnosa s djetetom, ovrhu nije moguće provesti izricanjem i provođenjem prisilnog oduzimanja i predaje djeteta. Koje će sredstvo ovrhe sud primijeniti, novčanu kaznu ili zatvorsku kaznu, ovisi o ocjeni okolnosti slučaja. Pritom treba istaknuti da je u praksi najčešće sredstvo ovrhe odluka o ostvarivanju osobnih odnosa s djetetom novčana kazna (v. i Žagar, 2013: 83–97).

Promatrajući sredstva ovrhe u ovršnom postupku radi ostvarivanja osobnih odnosa s djetetom, kao i prirodu odnosa koji se na taj način prisilno ostvaruje, bilo bi potrebno, *de lege ferenda*, promišljati i o mogućnosti da (ovršni) sudac, ako izostane sporazumno rješenje prijepora te uzimajući u obzir sve okolnosti slučaja, prije nego što odredi odgovarajuće sredstvo ovrhe uputi roditelja/e na odgovarajuće obrazovne ili psihosocijalne programe, a čiji bi ishod također mogao biti od utjecaja na daljnji tijek ovršnog postupka, odabir i određivanje sredstva ovrhe.

Uzimajući u obzir širi kontekst, posljedica nepostupanja u skladu s odlukom o ostvarivanju osobnih odnosa s djetetom može biti i pokretanje odgovarajućeg (parničnog) postupka radi izmjene odluke s kojim će roditeljem dijete stanovati i o ostvarivanju osobnih odnosa. U tim bi postupcima ponašanje roditelja koji odbija postupati u skladu s odlukom o ostvarivanju osobnih odnosa, u novom obiteljskoprocesnom uređenju, imalo odgovarajuće značenje.

Sud već u kognicijskom, parničnom postupku ima obvezu, prilikom odlučivanja o ostvarivanju osobnih odnosa djeteta s drugim roditeljem, u obrazloženju odluke unijeti pisano upozorenje o pravnim posljedicama nepoštivanja odluke, i to o mogućnosti izricanja novčane kazne ili zatvorske kazne, kao sredstva ovrhe, te promjene odluke s kojim će roditeljem dijete stanovati (čl. 417, st. 3 ObZ 15). Uz to, ObZ-om 15 propisana je mogućnost određivanja zaštitnih mjera u parničnom postupku odlučivanja o ostvarivanju osobnih odnosa djeteta s roditeljem kojima je cilj osiguravanje provedbe odluke, poput polaganja jamstva u novcu od strane roditelja s kojim dijete stanuje ili koji ima pravo ostvarivati osobne odnose s djetetom, predaje putovnice roditelja koji ostvaruje osobne odnose, ili njegova obveza da se javlja nadležnom tijelu u mjestu ostvarivanja osobnih odnosa. One su primjenjive kako u slučaju kad sud posumnja da bi roditelj s kojim dijete stanuje odbijao postupati u skladu s odlukom o ostvarivanju osobnih

odnosa djeteta s drugim roditeljem, tako i u slučaju ako posumnja na možebitno protupravno odvođenje djeteta od strane roditelja koji ima pravo ostvarivati osobne odnose s djetetom, uzimajući u obzir prijašnje ponašanje roditelja (v. čl. 418, čl. 419 ObZ 15).

#### **2.2.4. Protivljenje djeteta i obustava ovrhe**

ObZ-om 15 je protivljenje djeteta ostvarivanju osobnih odnosa izrijeком dobilo odgovarajuće pravno značenje u ovrsi radi prisilnog ostvarivanja tih odnosa. Protivi li se dijete koje je navršilo četrnaest godina ostvarivanju osobnih odnosa s roditeljem, odnosno drugom osobom koja na temelju ovršne isprave ima pravo na ostvarivanje osobnih odnosa s djetetom i nakon razgovara sa stručnom osobom prema uputi suda, sud će odbiti prijedlog za ovrhu (čl. 525, st. 2 ObZ 15). Citirano se rješenje opravdava interesima djeteta, odnosno da prisilno ostvarivanje osobnih odnosa nije u interesu djetetu ako se ono njima izrijeком protivi i nakon razgovora sa stručnom osobom (v. Vlada Republike Hrvatske, 2015: 303).

U sklopu značenja koje ObZ 15 izrijeком pridaje volji djeteta ako je ono navršilo četrnaest godina u ovrsi radi ostvarivanja osobnih odnosa, otvara se pitanje postupanja u onim slučajevima kada djeca mlađa od četrnaest godina se također snažno protive ostvarivanju osobnih odnosa. Kao i kod ovrhe radi predaje djeteta, treba uzeti da bi (ovršni) sudac morao moći donijeti odluku kojom obustavlja ovrhu u slučaju snažnog protivljenja djeteta mlađeg od četrnaest godina ostvarivanju osobnih odnosa, ako bi to zahtijevalo i opravdavalо načelo zaštite dobrobiti djeteta, uzimajući u obzir sve okolnosti konkretnog slučaja, i to primjenom odredaba OZ-a koji se u ovim obiteljskim ovršnim postupcima primjenjuje na odgovarajući način (v. čl. 346 ObZ 15).

### **3. Ovrha odluka u predmetima roditeljske odgovornosti u novoj BU II ter**

#### **3.1. Priznavanje i ovrha odluka**

BU II *bis/ter* temelj je pravosudne suradnje u obiteljskim predmetima država članica EU. Ona propisuje pravila o direktnoj nadležnosti u bračnim predmetima, odnosno za razvod, zakonsku rastavu (separaciju) i poništaj braka, te u predmetima roditeljske odgovornosti s prekograničnim elementom. Tomu treba pridodati njezina pravila o priznavanju i ovrsi sudskih odluka, autentičnih isprava i sporazuma u drugoj državi članici EU. U pogledu pravnog odnosa među državama članicama, njome se nadopunjuje i Haška konvencija od 25. listopada 1980. o građanskopravnim aspektima međunarodne otmice djece.<sup>32</sup>

<sup>32</sup> Haška konvencija od 25. listopada 1980. o građanskopravnim aspektima međunarodne otmice djece, *Službeni list SFRJ – Međunarodni ugovori*, 7/91; *Narodne novine RH – Međunarodni ugovori*, 4/94; u daljnjem tekstu: HK 1980.

Značajna novina je u ukidanju egzekvaturu u odnosu na sve odluke o roditeljskoj odgovornosti iz materijalnog polja primjene Uredbe (v. čl. 34 BU II *ter*). Ocjenjeno je da je pravosudna suradnja među državama članicama EU dosegla takav stupanj zrelosti koji omogućava uklanjanje preostalih formalnosti na način da se prihvati „brži i jeftiniji sustav kretanja odluka“, koji je već prihvaćen u odnosu na odluke o ostvarivanju osobnih odnosa, određene odluke o povratku djeteta te odluke o obvezi uzdržavanja (European Commission, 2016a: 11, 56–57; European Commission, 2016b: 14). Pritom su BU-om II *ter* propisani odgovarajući zaštitni mehanizmi koji stoje na raspolaganju stranci u stadiju priznavanja, odnosno ovrhe odluke.

Protustranka/ovršnik ima mogućnost pobijanja priznavanja i/ili ovrhe odluke u državi članici priznavanja/ovrhe u istom postupku u kojem se traži njezino priznavanje i/ili ovrha u slučaju ako postoje razlozi za odbijanje priznavanja odluke (v. čl. 39, čl. 41 BU II *ter*). U skladu s BU-om II *ter*, to vrijedi i za tzv. povlaštene odluke o ostvarivanju osobnih odnosa i povratku djeteta.<sup>33</sup> Uz mogućnost pobijanja priznavanja, odnosno ovrhe odluke o roditeljskoj odgovornosti donesene u drugoj državi članici, nova BU II *ter* sadrži pravila prema kojima ovršnik ili, ako je to primjenjivo u skladu s nacionalnim pravom, dijete može zahtijevati odgodu ovrhe.

U slučajevima ovrhe odluke o roditeljskoj odgovornosti donesene u jednoj državi članici značajna je mogućnost da nadležna tijela za ovrhu ili sud<sup>34</sup> države članice ovrhe mogu reagirati na bitnu promjenu okolnosti, među ostalim, na osporavanje odluke u državi članici podrijetla, prestanak ovršnosti te odluke, ili prepreke koje se jave u stadiju ovrhe odluke, uključujući i onih tzv. povlaštenih odluka. Prema čl. 56, st. 1 BU-a II *ter*, tijelo nadležno za ovrhu ili sud u državi članici ovrhe odgađa ovrhu po službenoj dužnosti ili na zahtjev osobe protiv koje se traži ovrha ili, ako je to primjenjivo u skladu s nacionalnim pravom, na zahtjev djeteta o kojem je riječ, ako je ovršnost odluke odgođena u državi članici podrijetla. Uz to, BU-om II *ter* prepušteno je diskreciji tijela nadležnog za ovrhu ili suda da odgodi ovrhu odluke i ako postoje drugi razlozi određeni Uredbom, a u iznimnim slučajevima, i ako bi se ovrhom dijete izložilo ozbiljnom riziku

---

33 Dok prema BU II *bis* ne postoji mogućnost odbijanja njihova priznavanja i ovrhe, prema čl. 50 nove BU II *ter* priznavanje i ovrha tzv. povlaštenih odluka bit će odbijeni ako su i u mjeri u kojoj su nespojive s kasnijom odlukom o roditeljskoj odgovornosti koja se odnosi na isto dijete, a u skladu s načelom *rebus sic stantibus*. V. više u: Carpaneto, 2019: 278–279.

34 U sklopu BU-a II *ter*, „tijela nadležna za izvršenje“ mogla bi obuhvaćati sudove, sudske ovršitelje i sva druga tijela utvrđena nacionalnim pravom država članica. Kada se u BU II *ter*, uz tijela nadležna za ovrhu, izrijeком određuju i sudovi, time se obuhvaćaju slučajevi u kojima je tijelo koje nije sud u skladu s nacionalnim pravom tijelo nadležno za ovrhu, dok su određene odluke rezervirane za sudove, ili od pokretanja toga postupka, ili u obliku preispitivanja postupka tijela nadležnog za ovrhu (v. t. 60 Preambule BU II *ter*).

od fizičke opasnosti ili psihičke traume zbog privremenih prepreka koje su se pojavile nakon što je odluka donesena ili na temelju bilo koje druge bitne promjene okolnosti (v. čl. 56, st. 2 i 4 BU II *ter*).<sup>35</sup> Međutim, prije konačnog odbijanja ovrhe odluke zbog ozbiljnog rizika od fizičke opasnosti ili psihičke traume za dijete, nadležno tijelo za ovrhu ili sud države članice ovrhe bi trebao poduzeti odgovarajuće mjere za osiguranje ovrhe odluke u skladu s nacionalnim pravom i postupkom te interesima djeteta (čl. 56, st. 5 BU II *ter*), tako uz pomoć relevantnih stručnjaka, kao što su socijalni radnici ili dječji psiholozi, pripremiti dijete za ovrhu, odnosno pridobiti njegovu suradnju, a time osigurati ovrhu odluke u skladu s najboljim interesom djeteta (t. 69 Preambule BU II *ter*).

Stranka koja se protivi ovrshi odluke o roditeljskoj odgovornosti donesene u drugoj državi članici trebala bi to moći učiniti u postupku ovrhe u skladu s pravom države članice ovrhe (v. čl. 59, st. 1 BU II *ter*). Uz to, u sklopu toga postupka, uz razloge za odbijanje priznavanja, odnosno ovrhe propisane BU-om II *ter*, morala bi moći iznijeti i razloge za odgodu i odbijanje ovrhe u skladu s pravom države članice u kojoj se traži ovrha (čl. 57 BU II *ter*). Ti se razlozi primjenjuju u mjeri u kojoj nisu nespojivi s razlozima propisanim BU-om II *ter*, te bi se mogli odnositi i na prigovor da je ovrha postala nemoguća, posebice u slučaju više sile, ozbiljne bolesti osobe kojoj dijete treba predati, kazne zatvora ili smrti te osobe, ili činjenice da je država članica u koju dijete treba vratiti zahvaćena ratom nakon što je odluka donesena (t. 63 Preambule BU II *ter*).

### **3.2. Procesnopravni subjektivitet djeteta**

Novina je BU-a II *ter* u odredbi kojom se izrijekom postavljaju standardi prava djeteta, razvijeni u praksi Suda EU,<sup>36</sup> da izrazi svoje mišljenje u predmetima roditeljske odgovornosti, te u postupcima radi njegova vraćanja u skladu s HK-om 1980. (čl. 21, čl. 26 BU II *ter*). Treba istaknuti da je novom Uredbom određena njezina primjena u odnosu na svu djecu do navršениh 18 godina, uključujući i slučajeve u kojima su djeca stekla potpunu poslovnu sposobnost prije te dobi u skladu s pravom kojim se uređuje njihov osobni status (npr., sklapanjem braka) (t. 17 Preambule BU II *ter*).<sup>37</sup>

<sup>35</sup> Treba istaknuti da je u Obrazloženju uz Prijedlog nove Briselske uredbe (preinaka) bilo izrijekom istaknuto da slučajeve protivnosti odluke najboljem interesu djeteta zbog promijenjenih okolnosti (npr., ozbiljna bolest djeteta) ili zbog snažnog protivljenja djeteta određene dobi i zrelosti ovrshi odluke, bi trebalo uzeti u obzir ako dosegnu značenje usporedivo s javnim poretком (v. European Commission, 2016b: 15; v. i Aras Kramar, 2017: 148).

<sup>36</sup> V. predmet C-491/10 PPU *Joseba Andoni Aguirre Zarraga v. Simone Pelz* [2010]: t. 66.

<sup>37</sup> HK 1980 i poglavlje III. BU-a II *ter* kojim se dopunjuje primjena te Konvencije iz 1980. u odnosima između država članica, primjenjuju se i dalje na djecu do navršениh 16 godina (t.

U skladu s čl. 24, st. 1 PTP EU, te čl. 12 KPD-a, BU-om *II ter* propisano je da su sudovi države članice EU u predmetima iz njezinog polja primjene dužni osigurati da se djetetu koje je u stanju oblikovati svoja mišljenja pruži stvarna i učinkovita mogućnost da izrazi svoja mišljenja, izravno ili putem zastupnika ili odgovarajućeg tijela, u skladu s nacionalnim pravom i postupkom te države članice (čl. 21, st. 1 BU *II ter*). Ako je djetetu pružena mogućnost izražavanja mišljenja, u skladu s nacionalnim pravom i postupkom države članice, sud mišljenje djeteta uzima u obzir u skladu s njegovom dobi i zrelosti (čl. 21, st. 2 BU *II ter*).

Očito je da se BU *II ter* u odnosu na pitanja o tome tko će razgovarati s djetetom i kako će se organizirati izražavanje mišljenja djeteta oslanja na nacionalno pravo i postupak država članica. Također, iako sud države članice podrijetla odluke, u skladu s praksom Suda EU,<sup>38</sup> ima određeni stupanj diskrecije u odnosu na saslušavanje djeteta i utvrđivanje njegova mišljenja, ako sud odluči omogućiti djetetu izražavanje mišljenja, on je dužan poduzeti sve prikladne mjere u cilju osiguranja stvarne i učinkovite mogućnosti djetetu da izrazi svoje mišljenje, među ostalim, korištenjem videokonferencije ili drugog oblika komunikacijske tehnologije ako nije moguće osobno saslušati dijete te ako su dostupna tehnička sredstva (v. t. 53 Preambule BU *II ter*).

Iako je naglašeno pravo djeteta na izražavanje mišljenja, ono ne predstavlja apsolutnu obvezu, nego se mora razmotriti uzimajući u obzir interese djeteta (npr., u slučajevima u kojima postoje sporazumi sklopljeni među strankama; v. t. 39 i 71 Preambule BU *II ter*). U sklopu odredaba o priznavanju i ovrsi odluka o roditeljskoj odgovornosti te razlozima za odbijanje takvog priznavanja, izrijeckom je istaknuta nemogućnost odbijanja priznavanja odluke koja bi se temeljila isključivo na okolnosti što je sud podrijetla odluke primijenio različiti način i metodu za izražavanje i utvrđivanje mišljenja djeteta od one koju bi primijenio sud države članice priznavanja i ovrhe (t. 57 Preambule BU *II ter*). Uz to, sud u državi članici ovrhe ne bi mogao odbiti ovrhu odluke isključivo na temelju okolnosti da se djetetu nije pružila mogućnost da izrazi svoja mišljenja, uzimajući u obzir njegove interese, ako se postupak odnosio samo na djetetovu imovinu i pod uvjetom da pružanje takve mogućnosti nije bilo potrebno s obzirom na predmet spora, ili u slučaju postojanja ozbiljnih razloga, uzimajući posebno u obzir hitnost slučaja (npr., kada postoji neposredna opasnost za fizički i psihički integritet ili život djeteta) (čl. 39, st. 2, čl. 41 BU *II ter*).

---

17 Preambule BU *II ter*). O međunarodnoj otmici djece u sklopu revizije Briselskog II sustava v. više u: de Sousa Goncalves, 2018.

38 V. t. 64 Presude u predmetu C-491/10 PPU *Joseba Andoni Aguirre Zarraga v. Simone Pelz* [2010].

Raspravljajući o procesnopravnom subjektivitetu djeteta i novoj BU II *ter*, treba istaknuti i njezine odredbe prema kojima se priznaje procesna legitimacija, ali čini se i postupovna sposobnost djeteta za zahtjeve za odgodu ovrhe, uopće protivljenje ovrsi zbog promijenjenih okolnosti, te pokretanje odgovarajućih postupaka u državi članici ovrhe, ako je ta legitimacija, odnosno sposobnost djeteta priznata i u skladu s nacionalnim pravom države članice ovrhe (v. čl. 56 BU II *ter*; usp. Carpaneto, 2019: 278).<sup>39</sup>

### **3.3. Određena pitanja uz ovrhu odluka u državi članici ovrhe**

Treba istaknuti da je u BU II *ter* naglašena vrijednost alternativnog rješavanja sporova medijacijom ili drugom metodom u svim predmetima roditeljske odgovornosti i u bilo kojem stadiju postupka, posebice u situacijama otmice djece s prekograničnim elementom (v. čl. 25 BU II *ter*). Nadležna tijela, uz pomoć središnjih tijela država članica, trebala bi razmotriti mogućnost postizanja sporazumnih rješenja, prema potrebi uz pomoć postojećih mreža i struktura za medijaciju u prekograničnim sporovima koji se odnose na roditeljsku odgovornost (v. čl. 79 BU II *ter*; usp. Carpaneto, 2019: 280–281).

U sklopu mjera i sredstva ovrhe, tijelo nadležno za ovrhu ili sud države članice ovrhe određuje provođenje ili pripremanje mjera koje treba izvršiti u stadiju ovrhe odluke, poput neprisilnih mjera, ili prisilnih mjera koje propisuje nacionalno pravo te države članice, uključujući novčane ili zatvorske kazne, ili prisilno oduzimanje i predaju djeteta od strane sudskog ovršitelja (v. t. 60 Preambule BU II *ter*). Uz to, ako odluka donesena u jednoj državi članici prema nacionalnom pravu države članice ovrhe treba biti detaljnije određena ili prilagođena, nadležno tijelo za ovrhu ili sud države članice ovrhe treba specificirati ili prilagoditi odluku uzimajući u obzir njezine bitne elemente (čl. 54 BU II *ter*). To može biti potrebno u slučajevima odluka o ostvarivanju osobnih odnosa, ako ona nije dovoljno određena u pogledu praktičnih detalja (npr., načina predaje ili preuzimanja djeteta) ili je potrebno osigurati sudjelovanje tijela za zaštitu djece ili psihologa u stadiju njezine prisilne ovrhe u skladu s nacionalnim pravom države članice ovrhe (v. t. 61 Preambule BU II *ter*).

U izboru mjera i sredstva ovrhe, posebice onih prisilne prirode, tijelo nadležno za ovrhu ili sud države članice ovrhe trebao bi postignuti ravnotežu između načelnog prava podnositelja zahtjeva na postizanje brze i učinkovite provedbe odluke o roditeljskoj odgovornosti u državama članicama EU i, ako je to potrebno, određivanjem i primjenom prisilnih mjera, i potrebe zaštite djeteta, u mjeri u kojoj je to moguće, od izloženosti takvim prisilnim mjerama ovrhe (t. 65 Preambule BU II *ter*).

<sup>39</sup> O zahtjevu za odgodu ovrhe v. *supra ad* 3.1.



Promatrajući tzv. povlaštene odluke i zahtjev za učinkovitom ovrhom takvih odluka, BU II *ter* propisuje ovlast suda države članice podrijetla odluke da odredi (privremenu) ovršnost odluka donesenih u postupku radi vraćanja djeteta u slučaju otmice (čl. 27, st. 6 BU II *ter*) i odluka koje se odnose na ostvarivanje osobnih odnosa, neovisno o pravu na žalbu te iako ta mogućnost ne postoji prema nacionalnom pravu te države članice (čl. 34, st. 2 BU II *ter*).

#### 4. Zaključak

Razvoj hrvatskog obiteljskog ovršnog prava i postupka obilježila je svojevrsna emancipacija od općih instituta građanskog ovršnog prava i postupka. I dok je (odgovarajuća) primjena općih instituta građanskog ovršnog prava i njegovih načela bila pravilo, posljednja obiteljskoprocena reforma rezultirala je određenim specifičnostima i posebnim načelima ovoga područja ovršnog prava.

Obilježja su novog ObZ-a 15 u jačanju sporazumnog rješavanja sporova iz obiteljskih odnosa i njegovih metoda i u ovom stadiju postupka prisilnog ostvarenja oduka. Posebice važno mjesto zauzima neprisilna mjera koju sud može odrediti tijekom ovrhe radi predaje djeteta i ostvarivanja osobnih odnosa s djetetom, i to stručni razgovor i priprema djeteta. Tomu treba pridodati i napuštanje prisilnog sredstva ovrhe oduzimanjem i predajom djeteta u ostvarivanju osobnih odnosa s djetetom, uzimajući u obzir prirodu odnosa, kao i njegovo trajanje, koje bi se tim sredstvom trebalo prisilno ostvarivati.

Promatrajući sredstva ovrhe u ovršnom postupku radi ostvarivanja osobnih odnosa s djetetom, kao i prirodu odnosa koji se na taj način prisilno ostvaruje, bilo bi potrebno, *de lege ferenda*, promišljati i o mogućnosti da (ovršni) sudac, ako izostane sporazumno rješenje prijepora, te uzimajući u obzir sve okolnosti slučaja, prije nego što odredi odgovarajuće sredstvo ovrhe uputi roditelja/e na odgovarajuće obrazovne ili psihosocijalne programe, a čiji bi ishod također mogao biti od utjecaja na daljnji tijek ovršnog postupka, odabir i određivanje sredstva ovrhe.

Iako je broj ovršnih obiteljskih predmeta u odnosu na ukupan broj ovršnih predmeta pri hrvatskim sudovima malen, okolnost da u takvim postupcima sudjeluje dijete zaslužuje odgovarajuću pozornost kako zakonodavca tako i primjenjivača pravne norme, u prvom redu, sudaca. U sklopu hrvatske obiteljskoprocene reforme, djeca su od predmeta ovrhe dobila (i) procesnopravni subjektivitet. Izrijeком je propisano da je dijete stranka postupka ovrhe radi predaje djeteta i one radi ostvarivanja osobnih odnosa. Uz to, u situacijama ovrhe radi ostvarivanja osobnih odnosa s djetetom, izrijeком je osigurano i njegovo zastupanje neovisno i nepristrano od roditelja, putem posebnog skrbnika iz Centra za posebno skrbništvo. Volja djeteta, odnosno njegovo protivljenje je po-

stalo izrijeком правнорелевантно, bareм када је ријеч о присилном остваривању особних односа с дјететом.

Iako су деца од искључивог предмета оврхе добила процесноправни субјективитет, отворено је питање могу ли га она и како остваривати самостално и неовисно од родитеља као законског заступника у оврси ради предаје дјетета. Треба узети у обзир околност да у одредбама тога овршног поступка није изријеком прописано питање именовања посебног скрбника, у случају постојања sukoba интереса између дјетета и родитеља, као што је то случај с оврхом ради остваривања особних односа с дјететом. Узме ли се у обзир да се дјетету изријеком признаје положај странке, као и околност да дијете као странка мође од суда захтијевати да му призна поступовну способност с процесноправним učinkом у конкретном судском поступку, треба узети да би дијете било и процесноправно легитимирано pokretati овршне поступке ради своје предаје и у њима дјеловати као поступовно способна странка под претпоставком да му је суд признао ту способност. Уз то, треба узети да би центар за социјалну заштиту или суд, ако је то центар propustio učiniti, mogao дјетету именovati посебног скрбника и у овршном поступку ради његове предаје ако би постојао sukob интереса између дјетета и родитеља. Prilikom разматрања случајева у којима dolazi до оврхе ради предаје дјетета треба узети у обзир и околност да мође бити ријеч о одлукaма према којима ће дијете становати с другом особом.

U sklopu značenja koje ObZ 15 izriјekom pridaje volji дјетета ако је оно навршило четрнаест година у оврси ради остваривања особних односа, отвара се питање поступања у оним случајевима када деца млађа од четрнаест година се снажно protive остваривању особних односа. Također, ни protivljenje дјетета оврси ради његове предаје нема оно значење које се ObZ-om 15 придaje protivljenju дјетета које је навршило четрнаест година у оврси ради остваривања особних односа с родитељем. Треба узети да би (овршни) судac morao моћи donijeti одлуку којом обуставља оврху у случају снажног protivljenja дјетета млађег од четрнаест година остваривању особних односа, као и код оврхе ради предаје дјетета, ако би то захтијevalo и opravdavalo načelo заштите dobrobiti дјетета, као temeljno načelo, uzimajući у обзир све околности конкретnog случаја, и то примjenom одредаба OZ-a који се у овим обитељским овршним поступцима примjenjuje на odgovarajući način.

Trebalo би, *de lege ferenda*, у daljnjim реформским настојањима јасније одредити процесноправни положај и питање заступања дјетета у оврси ради његове предаје, као и правно значење volje, odnosno protivljenja дјетета у оврси ради његове предаје и ради остваривања особних односа с родитељем и другим особама.

Trendove на području hrvatskog обитељског овршног права и поступка potvrđuju и они европски, у ситуацијама с prekograničnim elementom међу државама члани-

cama EU. Kao što je u radu raspravljeno, težište je u novoj BU II *ter* stavljeno na pravo djeteta na izražavanje mišljenja u predmetima roditeljske odgovornosti s prekograničnim elementom, sporazumno rješavanje obiteljskopравnih prijedora, ali i na učinkovitost ovrhe odluke u (drugoj) državi članici ovrhe. S druge strane, uvažene su i promijenjene okolnosti do kojih može doći nakon donošenja odluke u državi podrijetla, posebice protivljenje djeteta ovrši odluke, podnošenjem zahtjeva za odgodu ovrhe u državi članici ovrhe.

BU-om II *ter* prepušteno je diskreciji tijela nadležnog za ovrhu ili suda države članice ovrhe da odgodi ovrhu odluke i ako postoje drugi razlozi njome određeni, tako i ako bi se ovrhom dijete izložilo ozbiljnom riziku od fizičke opasnosti ili psihičke traume zbog privremenih prepreka koje su se pojavile nakon što je odluka donesena ili na temelju bilo koje druge bitne promjene okolnosti. Međutim, prije konačnog odbijanja ovrhe odluke zbog ozbiljnog rizika od fizičke opasnosti ili psihičke traume za dijete, nadležno tijelo za ovrhu ili sud države članice ovrhe bi trebao poduzeti odgovarajuće mjere za osiguranje ovrhe odluke u skladu s nacionalnim pravom i postupkom te interesima djeteta, pa i uz pomoć socijalnih radnika ili dječjih psihologa pripremiti dijete za ovrhu i pridobiti njegovu suradnju.

## Literatura/References

Aras, S. (2014). Položaj djeteta u postupku prema novom Obiteljskom zakonu. U J. Barbić (Ur.), *Novo uređenje obiteljskih sudskih postupaka* (str. 35–65). Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti.

Aras Kramar, S. (2017). Revizija Briselske uredbe II *bis* o nadležnosti, priznanju i ovrši u bračnim predmetima i predmetima roditeljske odgovornosti: novi izazovi pred državama članicama. *Revija za pravo i ekonomiju*. 18(1), 138–162.

C-491/10 PPU *Joseba Andoni Aguirre Zarraga v. Simone Pelz* [2010] ECLI:EU:C:2010:828.

Carpaneto, L. (2019). Impact of the Best Interests of the Child on the Brussels II *ter* Regulation. U E. Bergamini i C. Ragni (Ur.), *Fundamental Rights and Best Interests of the Child in Transnational Families* (str. 265-285). Cambridge/Antwerp/Chicago: Intersentia.

Charter of Fundamental Rights of the European Union. *Official Journal of the EU* 2012. Br. C 326.

Council of Europe, Committee of Ministers. *Recommendation No. R (91) 9 of the Committee of Ministers to Member States on emergency measures in family matters*. No. R 9 (1991).

de Sousa Goncalves, A. S. (2018). Wrongful Removal or Retention of Children and the Brussels IIA Proposed Recast. *Anuario Espanol de Derecho Internacional Privado*. XVIII, 349–370.

Dika, M. (2003). Ovrha i osiguranje u obiteljskim stvarima. U M. Alinčić *et al.*, *Obiteljski zakon – novine, dvojbe i perspektive* (str. 177-214). Zagreb: Narodne novine.

European Commission. (2016a). *Commission staff working document, Impact assessment, Accompanying the document – Proposal for a Council Regulation on jurisdiction, the recognition and enforcement of decision in matrimonial matters and the matters of parental responsibility, and on international child abduction (recast), SWD(2016) 207 final*. Preuzeto 20. svibnja 2020, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016SC0207&from=EN>.

European Commission. (2016b). *Proposal for a Council Regulation on jurisdiction, the recognition and enforcement of decision in matrimonial matters and the matters of parental responsibility, and on international child abduction (recast), COM(2016) 411 final*. Preuzeto 20. svibnja 2020, <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2016/EN/1-2016-411-EN-F1-1.PDF>.

Hague Conference on Private International Law. (2010). *Guide to Good Practice under the Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction, Part IV – Enforcement*. Bristol: Family Law.

Haška konvencija od 25. listopada 1980. o građanskopravnim aspektima međunarodne otmice djece. *Službeni list SFRJ – Međunarodni ugovori*. Br. 7/91. *Narodne novine RH – Međunarodni ugovori*. Br. 4/94.

Konvencija Ujedinjenih naroda o pravima djeteta iz 1989. *Službeni list SFRJ*. Br. 15/90. *Narodne novine RH – Međunarodni ugovori*. Br. 12/93.

Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku. *Registar obiteljskih medijatora*. Preuzeto 21. svibnja 2010., <https://mdomsp.gov.hr/UserDocsImages/Registri%20i%20evidencije/Registar%20obiteljskih%20medijatora%202019-10.11.pdf>.

Obiteljski zakon iz 2003. *Narodne novine RH*. Br. 116/03, 17/04, 136/04, 107/07, 57/11, 61/11, 25/13, 5/15.

Obiteljski zakon iz 2014. *Narodne novine RH*. Br. 75/14, 83/14, 5/15.

Obiteljski zakona iz 2015. *Narodne novine RH*. Br. 103/15, 98/19, 47/20 – v. čl. 35. Zakona o Centru za posebno skrbništvo.

Ovršni zakon iz 2012. *Narodne novine RH*. Br. 112/12, 25/13, 93/14, 55/16, 73/17.

Pravilnik o načinu postupanja i suradnje suca, stručnog radnika centra za socijalnu skrb i policijskog službenika za mladež prilikom prisilnog oduzimanja i predaje djeteta. *Narodne novine RH*. Br. 48/16, 112/18.

Pravilnik o načinu pribavljanja mišljenja djeteta. *Narodne novine RH*. Br. 123/15.

Pravilnik o obiteljskoj medijaciji. *Narodne novine RH*. Br. 123/15, 132/15, 132/17.

Rešetar, B. (2008). *Pravna zaštita prava na susrete i druženje u obiteljskom pravu*. Zagreb: Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

Rešetar, B. (2014). Privremena mjera i ovrha ostvarivanja osobnih odnosa s djetetom – razlozi promjena i nova rješenja. U J. Barbić (Ur.), *Novo uređenje obiteljskih sudskih postupaka* (str. 121-134). Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti.

Rješenje Ustavnog suda Republike Hrvatske U-I-3101/2014 i dr. o pokretanju postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom Obiteljskog zakona iz 2014. *Narodne novine RH*. Br. 5/15.

Stokić, M. (2013). Neki problemi u provedbi ovrhe radi predaje djeteta. *Informatator*. Br. 6158, 11–12.

Uredba Vijeća (EU) 2019/1111 od 25. lipnja 2019. o nadležnosti, priznavanju i ovrsi odluka u bračnim predmetima i predmetima roditeljske odgovornosti, te o međunarodnoj otmici djece (preinaka). *Službeni list EU 2019*. Br. L 178.

Uredba Vijeća (EZ) br. 2201/2003 od 27. studenog 2003. o nadležnosti i priznavanju i ovrsi odluka u bračnim predmetima i predmetima roditeljske odgovornosti, kojom se ukida Uredba (EZ) br. 1347/2000. *Službeni list EU 2003*. Br. L 338.

Vlada Republike Hrvatske. (2015). *Konačni prijedlog Obiteljskog zakona*. Preuzeto 20. svibnja 2020, [https://sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-01-18/080847/PZE\\_847.pdf](https://sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-01-18/080847/PZE_847.pdf).

Zakon o braku i porodičnim odnosima iz 1978. *Narodne novine SRH*. Br. 11/78, 27/78 – ispravak, 45/89, 51/89 – pročišćen tekst, 59/90.

Zakon o Centru za posebno skrbništvo iz 2020. *Narodne novine RH*. Br. 47/20.

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o braku i porodičnim odnosima iz 1989. *Narodne novine SRH*. Br. 45/89.

Zakon o potvrđivanju Europske Konvencije o ostvarivanju dječjih prava iz 1996. *Narodne novine RH – Međunarodni ugovori*. Br. 1/10, 3/10.

Zakon o potvrđivanju (Europske) Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda iz 1950. *Narodne novine RH – Međunarodni ugovori*. Br. 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10.

Zakon o potvrđivanju Konvencije o kontaktima s djecom iz 2003. *Narodne novine RH – Međunarodni ugovori*. Br. 7/09.

Žagar, A. (2013). Ovrha radi ostvarivanja susreta i druženja roditelja s djetetom. *Zagrebačka pravna revija*. 2(1), 75–105.

**Sladana Aras Kramar, LL.D.,**

*Associate Professor*

*Faculty of Law, University of Zagreb, Croatia*

**ENFORCEMENT OF DECISIONS ON CHILD RESIDENCE AND CONTACT ORDERS CONCERNING THE CHILD IN LIGHT OF NOVELTIES IN CROATIAN LAW AND EUROPEAN LAW**

**Summary**

*The paper contains an analysis and discussion of the novelties introduced by the Croatian Family Act of 2015 in the enforcement proceedings for handing over the child to the person entitled to custody and exercising access rights with the child, taking into account the procedural subjectivity and position of the child (especially her/his right to express opinions and thus influence the course of enforcement proceedings) as well as the significance of the methods of professional work of the social welfare center and family mediation on this procedure. Then, the author discusses and evaluates the new solutions of the Brussels II ter Regulation in the field of recognition and enforcement of decisions in cases of parental responsibility with a cross-border element in the light of procedural rights of the child and the need to achieve effective enforcement, as well as of the circumstances of grave risk to the child that may affect the enforcement of decisions in parental responsibility cases issued in another EU Member State. In the concluding part of the paper, the author presents a summary synthesis of the main results of the research, as well as certain de lege ferenda recommendations.*

**Keywords:** *enforcement, handing a child over to the person entitled to custody, exercise of access rights, child, parent, procedure, Croatian law, BR II bis, BR II ter.*